

Savonlinnan Taidelukion perustamisen valmisteluvaiheet

Suomessa elettiin 1960- ja 1970-luvuilla laajaa koulunuudistusvaihetta. Savonlinnassa toimi vuodesta 1952 kansakoulunopettajia kouluttanut seminaari ja Savonlinnan tavoitteli monen muun kaupungin Itä-Suomeen sijoittuvaa yliopistoa alueelleen. Kuten tunnettua, tämä luiskahti Itä-Suomen väkirikkaampiin kaupunkeihin. Silti Savonlinnan sai osansa tästä uudistusbuumista, kuten kohta huomataan.

Tietä Savonlinnan taidelukion perustamiselle tasoittivat Suomen Kasvatusopillisen yhdistyksen vuonna 1962 aloittama kuvataidepainotteinen opintoleiritoiminta sekä kolme vuotta myöhemmin perustettu kesälukiotoiminta. Yhdistys ja sen puheenjohtajana 1961–1971 toiminut professori Martti Ruutu ja pääsihteerinä 1962–1968 toiminut maisteri Kyösti Skyttä halusivat esteettisen kulttuurin huomioimista laajemmin lukioikäisten oppilaiden opiskelumahdollisuuksissa. Kuvaavaa on Ruudun muistikuva keskusteluista Skytän ja ohjaaja Vappuliisa Hakalehdon kanssa kesältä 1965;

Mitä väkeä! Ajatella, jos saisi tämän joukon koko lukuvuodeksi yhdessä jatkamaan. Siitä vasta syntyisi.

Miten monien nuorten harrastus itsensä kehittämiseen esteettisen kulttuurin alueella herpaantuu heidän kohdatessaan juuri tämän alueen lähes täydellisen syrjäytymisen perinnäisen lukion ajankäytössä ”tärkeitten aineiden” tieltä.¹

Opintoleirien ja kesälukiotoiminnan myönteisten kokemusten kautta virisi ajatus taidelukion perustamisesta. Professori Ruutu loihti ajatusta esille omassa puheenvuorossaan seuraavasti;

... perinteisen lukion rinnalle muunnos ... opiskelijalle tarjottu yleissivistyksen kokonaisuus tuli painotukseltaan selvästi poikkeamaan lukion perinteestä, jos tämä vaatikin lohkaisemaan tähän asti tarjotusta oppiaineuksesta melkoisen kappaleen ... esteettiselle kulttuurille²

Kesälukiotoimintaa oli harjoitettu Punkaharjulla Itä-Karjalan kansanopiston tiloissa ja sen myötävaikutuksella. Professori Ruutu alkoi selvittää myös mahdollisia paikkakuntia taidelukion sijaintipaikkakunnaksi. Hänellä ja pääsihteerillä Skytällä oli vahvat siteet Itä-Suomeen. Professori Ruutu oli tehnyt historian alaan liittyneen väitöskirjan³ Helsingin yliopiston Savo-Karjalaisesta osakunnasta ja hän oli aktiivinen toimija Savon maakuntahistorian toteuttamisessa. Hänen tyttärensä on kuvaillut häntä aidoksi savolaiseksi osin sen johdosta, että perheen kesäasunto sijaitsi Mäntyharjussa.⁴ Maisteri Skyttä oli Ruudun kertoman mukaan entisenä viipurilaisena itäisten maakuntien kaikinpuolisen

---

¹ Ruutu teoksessa Taidelukio 20, s. 5.

² ibid. s. 7.

³ Savo-Karjalaisen osakunnan historia:1857–1887

⁴ Marjatta Möttölä teoksessa Pitkän miehen rikas elämä. Martti Ruutu 1910–2005, s. 109.

elvytyksen hartaimpia puolestapuhujia.⁵ Oli siis selvää, että ensin katsastettaisiin taidelukion sijoituspaikkaa itäsuomalaisten kuntien ja kaupunkien alueelta.

Savonlinnan kaupunginjohtajana toimi 1963–1969 kansanedustaja Viljo A. Virtanen⁶. Hän toimi myöhemmin Mauno Koiviston I hallituksessa ministerinä ja vuosina 1970–1979 Mikkelin läänin maaherrana. Varmuudella siis hyvin verkostoitunut henkilö. Hänen aikana Savonlinnan kaupunki kehittyikin hienosti, Savonlinnan Taidelukio ja Savonlinnan kieli-instituutti perustettiin sekä Savonlinnan Oopperajuhlat herätettiin henkiin.

Savonlinnassa oli taidelukion perustamisen aikoihin vapaana käyttökuntoinen, ns. vanha Lyseon rakennus⁷, jossa olisi riittävät tilat vuokrattavissa. Henkilösuhteilla oli silloinkin merkitystä ja Ruutu kiittikin vuolaasti Savonlinnan kaupunginjohtajan Viljo A. Virtasta, Ruudun mukaan kaupunginjohtajan myötämielisen suhtautumisen jälkeen sijoituspaikan etsimismatkaa oli turha jatkaa Savonlinnaa pidemmälle.⁸

Professori Ruutu oli käyttänyt henkilösuhteitaan myös Kouluhallituksen suuntaan. Siellä oppikoulutoiminnasta vastasi johtaja Kauko Haahtela. Hän oli toiminut myös Suomen Kasvatusopillisessa yhdistyksessä ja Kallion yhteiskoulussa rehtori Martti Ruudun alaisena lehtorina. Helppoa oli varmaan tuttua miestä jututtaa ja pitää hankkeesta ajan tasalla. Haahtelan mukaan voimassa ollut koululainsäädäntö tarjosi joustavat mahdollisuudet uuden koulun pystyttämiseen ns. yksityisoppikouluna omine kannattajayhdistyksineen ja johtokuntineen. Hän kannatti muutoinkin lämpimästi ajatusta taidelukion perustamisesta ja piti myös Savonlinnaa sopivana paikkana taidelukiotoiminnalle.⁹

Edellytyksenä Itä-Suomeen perustettavan taidelukion osalta oli Suomen kasvatusopillisen yhdistyksen tekemä taidelukion perustarpeiden selvitystyö. Yhdistyksen hallitus oli perustanut 25.10.1966 toimikunnan valmistelemaan Savonlinnan Taidelukion perustamisasiaa ja laatimaan sille alustavaa opetussuunnitelmaa. Toimikunnan jäseniksi valittiin FT Pia Katerma, lehtori Annikki Arola-Anttila, rehtori Jouko Haavisto, rehtori Lauri Komi sekä toiminnanjohtaja Kyösti Skyttä. Yhdistyksen pöytäkirjassa tuodaan esille myös se, että Savonlinnaa pidettiin sopivana taidelukion sijoituspaikkana ja ainakin alkuvaiheessa koulun tulisi olla yksityisen kannatusyhdistyksen varassa toimiva.¹⁰

Seuraavaksi perustettiin Savonlinnan Taidelukion kannatusyhdistys Itä-Suomen maapäivien yhteydessä Savonlinnan seminaarin tiloissa 20.11.1966. Kokouksen pöytäkirjan mukaan Savonlinnan kaupunginjohtaja Viljo A. Virtanen kertoi kaupungin tehneen päätöksen ns. vanhan Lyseon rakennuksen luovuttamisesta taidelukion käyttöön. Kokouksessa myös

---

⁵ Ruutu teoksessa, Taidelukio 20, s. 8.

⁶ Kansanedustajana hän toimi 1951-1970.

⁷ Savonlinnan lyseon rakennus valmistui vuonna 1890. Lyseorakennuksen oli vuonna 1888 suunnitellut yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Theodor Decker. Rakennus toimii nykyään kaupungintalona. Lyseo muutti Piispanmäelle uuteen koulutaloon syksyllä 1966.

⁸ Ruutu teoksessa, Taidelukio 20, s. 8–9

⁹ *ibid*, s. 9.

¹⁰ Suomen kasvatusopillisen yhdistyksen pöytäkirja 22.12.1966

nimettiin kannatusyhdistykselle väliaikainen hallitus ja siihen valittiin kaupunginjohtaja Viljo A. Virtanen, professori Martti Ruutu, lehtori Maini Seppälä, toimittaja Martti Hasu, taitelija Torsti Mäkelä, insinööri Vilho Härkönen sekä maisteri Kyösti Skyttä. Varajäseniksi valittiin asemapäällikkö Niilo O. Nissinen, taitelija Armas Männistö ja maisteri Irja Roikonen.¹¹

Kannatusyhdistyksen hallitus ryhtyi käytännön toimiin taidelukion toiminnan aloittamiseksi. Kannatusyhdistys merkittiin Oikeusministeriön yhdistysrekisteriin 29.12.1966. Hallitus ryhtyi kerryttämään kouluviranomaisilta saatujen tietojen mukaista 10 000 markan¹² pääomaa, mikä oli tuohon aikaan edellytys lukion toimiluvan saamiseksi. Hallituksen kokouksessa tämä päätettiin hoitaa lainarahalla, joka otettaisiin ja tallennettaisiin joltakin savonlinnalaiselta rahalaitokselta.¹³

Kannatusyhdistyksen puheenjohtaja ja sihteeri lähestyivät huhtikuussa 1967 Savonlinnan kaupunkia seikkaperäisellä esityksellä. Siinä toivottiin kaupungilta 22 430 markan¹⁴ määrärahaa taidelukion lukuvuoden 1967–68 tukemiseksi. Esityksessä uuden oppilaitoksen toiminnalle asetettiin seuraavat raamit;

- oppilaitos on suunniteltu kolmivuotiseksi keskikouluun pohjautuvaksi
- taideopetusta annetaan 13 viikkotunnin verran; viisi viikkotuntia kaikille yhteisenä opetuksena sekä kahdeksan tuntia linjajakoista, sovellettua taideopetusta ja iltaisin opetusta annetaan eri työpajoissa
- opiskelijat tähtäävät ylioppilaskirjoituksiin ja valmistuttuaan oppilaat voivat hakeutua jatko-opintoihin kuten muidenkin lukioiden oppilaat¹⁵

Esityksessä oli mukana myös alustava tulo- ja menoarvio lukuvuotta 1967–1968 varten.¹⁶¹⁷

Kulut		
Opettajien palkat	91 500 mk 183 190 €	
Henkilökunta	11 000 mk 22 143 €	
Opetustarvikkeet	5 000 mk 10 065 €	
Sos. turvamaksut	6 600 mk 13 286 €	
Muut kulut	5 900 mk 11 877 €	120.000 mk 241 570 €

¹¹ Savonlinnan taidelukion kannatusyhdistyksen kokouksen pöytäkirja, 20.11.1966

¹² Vuoden 1966 rahamäärää 10 000,00 markkaa vastaava rahamäärä vuonna 2025 oli 21 263 euroa.

[Rahanarvonmuunnin | Tilastokeskus](#) [[Rahanarvonmuunnin | Tilastokeskus](#)] (haettu 17.1.2026, Härkönen)

¹³ Savonlinnan taidelukion kannatusyhdistyksen hallituksen kokouksen pöytäkirja, 10.1.1967

¹⁴ Vuoden 1967 rahamäärää 22 430 markkaa vastaava rahamäärä vuonna 2025 oli 45 153 euroa.

[Rahanarvonmuunnin | Tilastokeskus](#) [[Rahanarvonmuunnin | Tilastokeskus](#)] (haettu 17.1.2026, Härkönen)

¹⁵ Kannatusyhdistyksen puheenjohtaja Ruudun ja toiminnanjohtaja Skytän esitys Savonlinnan kaupungille, 18.4.1967.

¹⁶ibid.

¹⁷ Vuoden 1967 rahamäärät on muutettu vuoden 2025 rahanarvoa vastaaviksi. [Rahanarvonmuunnin | Tilastokeskus](#) [[Rahanarvonmuunnin | Tilastokeskus](#)] (haettu 17.1.2026, Härkönen)

Tulot		
Valtionapu (70%)	84 700 mk 170 508 €	
Lukukausimaksut 60 x 200	12 000 mk 24 157 €	
Kannatusyhdistys	4 000 mk 8 052 €	100 070 mk 202 717 €
	Puuttuva erä	19 930 mk 40 120 €
Etukäteissuunnittelu		2 600 mk 5 234 €
Kaupunginavustus kaikkiaan		22 430 mk 45 153 €

Kannatusyhdistyksen hallituksen valitsi toukokuussa 1967 Savonlinnan taidelukion rehtoriksi Pertti Pulkkisen. Hakijoita tehtävään tässä vaiheessa oli kaksi. Palkaksi päätettiin nuoremman lehtorin palkka ja rehtorin tehtävien hoitamisesta maksettava korvaus päätettiin sopia myöhemmin. Rehtori Pulkkisen vastuulle päätettiin johtosäännön ja yksityiskohtaisen opetusohjelman suunnittelu.¹⁸

Suomen Kasvatusopillisen yhdistyksen asettama ns. taidelukiotoimikunta sai työnsä valmiiksi ja luovutti yhdistyksen hallitukselle muistion *Savonlinnan taidelukiotoimikunnan työstä ja taidelukiotoiminnan yleisistä suuntaviivoista* 17.5.1967.

Muistion yhteenvedossa kuvataan nasevasti taidelukion perustehtävä

*Taidelukio tarjoaa kuvataiteellisesti lahjakkaalle nuorelle mahdollisuuden synnynnäistä kykyrakennettaan vastaavaan opiskeluun. Laitoksen oppilas saa ylioppilastutkintoon vaadittavan yleissivistävän oppimäärän lisäksi pohjan taidealalle erikoistumista varten tai riittävän taiteellisen asiantuntemuksen sellaisiin ammatteihin, joissa kaupallisten, teollisten, yhteiskunnallisten tms. pyrkimysten toteuttamisessa käytetään tällaista asiantuntemusta hyväksi.*¹⁹

Muistion liitteessä määritellään alustava ohjelmaluonnos;

- Yhteiset lukion aineet, 16 viikkotuntia, yhteisinä aineina opiskeltaisiin äidinkieltä, yleistä- ja tyylihistoriaa, ensimmäistä vierasta kieltä, ruotsin kieltä, uskontoa ja etiikkaa sekä liikuntakasvatusta ja musiikkia
- valittu linja eli matematiikka- tai kielilinja, seitsemän viikkotuntia
  - o matematiikkalinjalla opiskeltaisiin matematiikka sekä fysiikkaa ja kemiaa
  - o kielilinjalla matematiikkaa (puolet matematiikkalinjan määrästä), biologiaa tai psykologiaa ja lisäkieltä
- yleiset taideaineet eli piirustus ja yleinen sommittelu, viisi viikkotuntia

¹⁸ Kannatusyhdistyksen hallituksen kokouksen pöytäkirja, 17.5.1967.

¹⁹ Muistio Savonlinnan taidelukiotoimikunnan työstä ja taidelukiotoiminnan yleisistä suuntaviivoista, 17.5.1967.

- valinnaiset taideaineet kahdeksan viikkotuntia, valinnaisina taideaineina esiteltiin kaupallinen, tekninen, yleinen, luova ryhmätyö, esinekulttuuri ja miljö²⁰

Rafael Paasion hallitus antoi Savonlinnan Taidelukiolle toimintaluvan valtioneuvoston yleisistunnossa 17.5.1967. Lupaa oli valmisteltu opetusministeriössä opetusministeri R. H. Oittisen ohjauksessa. Tämä on sen verran merkityksellinen asia, joten kirjataanpa lupa kokonaisuudessaan.

... Valtioneuvosto on oikeuttanut Savonlinnan Taidelukion kannatusyhdistys ry:n perustamaan Savonlinnan kaupunkiin syyslukukauden 1967 alusta lukien suomenkielisen, keskikoulun viidennen luokan oppimäärälle rakentuvan kolmiluokkaisen yhteislukion, jonka tarkoituksena on antaa oppilailleen valtion kahdeksanluokkaisen yhteislyseon kolme lukioluokkaa vastaavan tieto- ja taitomäärän lisäksi taidekasvatusta.²¹

Tämän jälkeen asiat etenivät sutjakkaasti. Kouluhallitus vahvisti Taidelukion lukusuunnitelman 30.8.21967 ja ohjesäännön 4.10.1967. Opetusministeriö puolestaan myönsi Savonlinnan Taidelukiolle valtionavun 11.12.1967.²²

Savonlinnan Taidelukion johtokuntaan kuuluivat tuolloin seuraavat henkilöt;

- professori Martti Ruutu, puheenjohtaja, Helsinki
- ministeri Viljo Virtanen, varapuheenjohtaja Savonlinna
- toimittaja Martti Hasu, jäsen, Mikkeli
- insinööri Vilho Härkönen, jäsen, Lappeenranta
- taiteilija Torsti Mäkelä, jäsen, Imatra
- lehtori Maini Seppälä, jäsen, Savonlinna
- maisteri Kyösti Skyttä, jäsen Helsinki
- Taidelukion rehtori, itseoikeutettu jäsen
- rehtori Bertel Heinonen, varajäsen, Savonlinna
- taitelija Armas Männistö, varajäsen, Varkaus
- asemapäällikkö Niilo O. Nissinen, varajäsen, Pieksämäki²³

Professori Ruutu kirjoittaa vuosikertomuksessa 67/68 johtokunnan ja kannatusyhdistyksen puheenjohtajan ominaisuudessa, että koulusta puuttuneen toimiston vuoksi Suomen Kasvatusopillinen yhdistys hoiti tiedotustoimintaa. Se postitti kuvaamataidonopettajille jo aiemmin tässä artikkelissa esitellyn taidelukiotoimikunnan muistion ja valmisti esitteen, jota jaettaisiin keskikoulun päättävälle oppilaille.²⁴

---

²⁰ Muistio Savonlinnan taidelukiotoimikunnan työstä ja taidelukiotoiminnan yleisistä suuntaviivoista, 17.5.1967.

²¹ Valtioneuvosto, N:o 72/344 KD opm 1967.

²² Näistä asiakirjalähteitä ei ole saatavilla, tiedot pohjautuvat Ruudun kertomaan Savonlinnan Taidelukion vuosikertomuksessa 1967–68.

²³ Savonlinnan taidelukion vuosikertomus 1967–68.

²⁴ Ruutu Savonlinnan taidelukion vuosikertomuksessa 1967–68, s. 2–3.

Tiedotus näytti toimineen hyvin, sillä 10.6.1967 mennessä 111 oppilasta hakeutui Taidelukioon. Ruudun mukaan ensimmäiselle luokalle heistä hyväksyttiin 60. Ruudun mukaan, ”*Savonlinnan Taidelukio on syntynyt täyttämään ilmeistä tarvetta koulukentässämme*”.²⁵

Ensimmäinen lukuvuosi

Savonlinnan Taidelukion ensimmäisen lukuvuoden koulutyö käynnistyi syyskuun 1. päivänä 1967. Oppilaat oli jaettu kahteen kotiryhmään; VI A, luokanvalvojana Pirkko Niikko ja VI B, luokanvalvojana Leena-Kaarina Halinen. Opiskelijoita oli vuosikertomuksen mukaan yhteensä 58. Opiskelijoiden syntymäajat ajoittuivat välille 1.1.1948 – 30.11.1951.²⁶

Opetustyöhön lukuvuoden aikana osallistui 17 opettajaa ja yhden opettajan virkavapaan ajaksi oli saatu sijainen. Vuosikertomuksessa mainitaan myös siivooja sekä tilinpidon ja rahainhoidon toteuttajat.²⁷

Tuohon maailmanaikaan kouluissa toteutettiin tarkastuksia ja Savonlinnan Taidelukion osalta näitä oli ensimmäisen lukuvuoden osalta neljä. Ylitarkastaja Kaarlo Hakama toteutti koulun yleistarkastuksen 5.10.-7.10.1967 ja hän myös seurasi matemaattisten aineiden opetusta 24.4.-25.4.1968. Ylitarkastaja Kerttu Luukannel tarkasti taideaineiden opetusta 24.10.-25.10.1967 sekä 10.5.-19.5.1968.²⁸

Lukuvuoden aikana toteutettiin maisteri Skytän pitämä avajaisluento 1.9.21967 populaarikulttuurista sekä viisi muuta vierailijaluentoa.²⁹

---

²⁵ *ibid.*

²⁶ Savonlinnan taidelukion vuosikertomus 1967–68.

²⁷ *ibid.*

²⁸ *ibid.*

²⁹ *ibid.*